

ZAMORSKA KOLEKCJA NADMORSKIEGO MUZEUM

Anna Nadolska-Styczyńska

ABSTRACT

The article recollects the history and activity of the National Museum in Szczecin. This institution, established as the Museum of West Pomerania in 1949, possesses rich collections of Polish and European art (old masters and modern art), collections of ethnographic and archaeological objects of Pomerania, of numismatics and an interesting maritime section. There is also a large ethnographic collection of non-European objects. The museum employees have been conducting their research in non-European countries for years, publishing their results in the museum publications. In the beginning the establishment of the Section of Non-European Cultures and gathering of the above mentioned first African collections wereas the result of the co-operation with institutions of sea and maritime economy that had helped in the organisation of expeditions to Africa. The paper characterises the above mentioned collection and educational work of the museum.

KEY WORDS: National Museum, Szczecin, Museum of West Pomerania, Polish art, European art, ethnographic and archaeological objects, ethnographic collection, non-European art objects.

ANOTACIJA

Straipsnyje pateikiami istorinių ir kultūrologinių tyrimų rezultatai apie Lenkijos nacionalinio muziejaus Ščecine (Szczecin) ekspozicinę etnografinės srities medžiagą. Šiame muziejuje, įsteigtame 1949 m., šiuo metu yra sukaupta gausi Lenkijos ir kitų Europos tautų etnografinių bei modernaus meno eksponatų kolekcija. Be to, čia saugomi etnografiniai bei archeologiniai Pomeranijos krašto eksponatai, numizmatikos bei jūrinės tematikos rinkiniai. Muziejuje yra ir neeuropietiškujų kultūrų eksponatų, prieinamų lankytojams bei aptartų muziejaus mokslinių publikacijų rinkiniuose. Visų pirma tai Afrikos tautų etnografinės medžiagos kolekcija, surinkta pastaraisiais dešimtmečiais jūrinių bei sausumos ekspedicijų į šio žemyno šalis metu. Straipsnyje aptariama šios muziejaus kolekcijos vertė bei jos reikšmė edukacinėje veikloje.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: Nacionalinis muziejus, Ščecinas, Vakarų Pomeranijos muziejus, Lenkijos menas, Europos tautų menas, etnografiniai ir archeologiniai eksponatai, neeuropietiškujų kultūrų menas.

*Dr. Anna Nadolska-Styczyńska, Nicolaus Copernicus University in Toruń
Faculty of History, Department of Ethnology
Szosa Bydgoska 44/48, PL 87-100 Toruń, Poland
E-mail: nadolska@uni.torun.pl*

Zaproszenie do udziału w konferencji i przyjazd do Kłajpedy spowodowały w sposób naturalny moje bliższe zainteresowanie tym miastem, jego historią, zabytkami i muzeami. Losy miasta, jego położenie i stopień wojennego zniszczenia nasunęły mi skojarzenie z polskim Szczecinem. Od lat zajmuję się historią i charakterystyką polskiego muzealnictwa¹, zatem moją szczególną uwagę zwróciły kłajpedzkie placówki muzealne, a wśród nich Muzeum Morza, bowiem muzeum o podobnym charakterze działa od lat w Szczecinie. Mają te instytucje cechy wspólne, ale ich główną różnicą jest moim zdaniem sposób pojmowania zakresu owej „morskości”. W obu Muzeach – zgodnie z oczekiwaniem – znajdujemy obiekty z zakresu historii żeglugi i budowy okrętów,

¹ Szczególną uwagę skupiam na polskim muzealnictwie etnograficznym dotyczącym kultur pozaeuropejskich. Niektóre z wykorzystanych w tym opracowaniu materiałów zostało przez autorkę zebranych w ramach grantu Ministerstwa Nauki i Informatyzacji – 1 HO1H 019 29 - „Dorobek naukowo-badawczy polskich muzeów etnograficznych w zakresie poznania kultur pozaeuropejskich”.

rybołówstwa, etnografii regionu i przyrody². Natomiast o ile w Kłajpedzie możemy zapoznać się ze zbiorami akwarystycznymi prezentującymi nie tylko florę i faunę Bałtyku i wód śródlądowych Litwy, ale także morz południowych³, to w Szczecinie stworzono bogaty zbiór etnograficzny dotyczący kultur pozaeuropejskich. Efektem tych porównań i rozważań był pomysł, aby tematem tego artykułu uczynić właśnie etnograficzną kolekcję pozaeuropejską szczecińskiego Muzeum i przybliżyć w ten sposób genezę oraz charakter tego zbioru.

Historia polskich zainteresowań krajami pozaeuropejskimi i kulturą zamieszkujących je ludów sięga epoki średniowiecza i relacji wschodniej Benedykta Polaka⁴.

Jak we wszystkich krajach Starego Świata, ciekawość ta bywała zaspokajana listami, relacjami z podróży i opowieściami o obszarach pełnych dziwnych stworzeń i zamieszkałych przez niezwykle ludzi. W miarę upływu lat, dzięki marzeniom śmiałków, wyobraźni władców i wielkim zasobom finansowym Świat stawał się lepiej poznany i powoli oswajany.

Kraje mające dostęp do morza i opierające swoją gospodarkę między innymi na jego eksploatacji, przodowały w tych badaniach i podróżach, poszukując nowych miejsc pod działania kolonizacyjne i możliwości pozyskiwania zamorskich bogactw: korzeni, przypraw, złota, czy wreszcie niewolników. Szybko jednak zaczęto z tych obszarów przewozić także przedmioty, które miały ułatwić przedstawienie Europejczykom realiów Ameryki, Afryki i krajów Wschodu, a ponadto charakteryzować ich mieszkańców i „miejscowe stosunki”. Przywożono zatem złoto i kość słoniową, ale także maski i rzeźby, ozdoby, elementy uzbrojenia itd. – obiekty, które mówiły nie tylko o bogactwie tych krain, lecz przynosiły informacje o życiu ich mieszkańców. Przedmioty te początkowo zasilaly skarbcie i gabinety osobliwości władców i uczonych, a następnie trafiać zaczęły do muzeów.

W Polsce sytuacja przedstawiała się podobnie, ale nigdy nie byliśmy potęgą morską, a nasze penetracje krajów pozaeuropejskich do początków XX wieku ograniczały się do wypraw myśliwskich oraz podróży naukowych pojedynczych badaczy (m. in. Jana Potockiego), czy polskich zesłańców i emigrantów. Jedyną większą wyprawą badawczą Polaków była skierowana na kontynent afrykański w roku 1882, w celach poznawczych i w poszukiwaniu ziemi do osadnictwa, wyprawa Stefana Szolca Rogozińskiego do Kamerunu⁵.

W początku XX wieku i w okresie międzywojennym, tych polskich świadomych wypraw naukowych na inne kontynenty, podejmujących zadania z różnych zakresów wiedzy było coraz więcej, a polscy badacze położyli cenne zasługi w zakresie poznania ludów i kultur pozaeuropejskich. (Jan Czekanowski, Bronisław Malinowski, Roman Stopa, Stanisław Poniatowski, Bronisław Piłsudski, Ignacy Domeyko, Maria Czaplińska i inni.) Efekty polskich penetracji były publikowane w czasopiśmie i książkach, a ich bardzo wymiernym efektem były

² W muzeum szczecińskim znajdują się m.in. także bogate zbiory archeologiczne i numizmatyczne. Jest ono Oddziałem Muzeum Narodowego w Szczecinie. Informacje dotyczące zbiorów całego Muzeum znaleźć można między innymi w opracowaniu (Horoszko 2001:62-71).

³ www.litwatravel.com/index, z dnia 19.09.2006 roku; www.gdynia.pl/?co=kontakty/miasta_siostry, z dnia 19.09.2006 roku.

⁴ Benedykt Polak, *Podróż Jana de Plano Carpino i Benedykta Polaka do Tartary* (por.: Wiszniewski 1840). Informacje na temat tej podróży można odnaleźć w licznych polskich opracowaniach: (Kuczyński 1994:11-12, 73-78; Słabczyński 1992:26-29) i inni.

⁵ Wyprawa ta doczekała się licznych omówień: Słabczyński 1992:259-263; Kuczyński 1994:305-314; Kuczyński 1990:82-84, 194-224; Vorbrich 1983:7-22; Zachorowska, Kamocki 1984).

powstające prywatne i muzealne kolekcje. W polskich warunkach stawały się one często zalążkiem szerszego zbioru, a następnie muzeum etnograficznego. Tak było w Łodzi, Krakowie, Warszawie.

Jak widać – nie były to nadmorskie miejscowości. Trudno więc mówić o bezpośrednim wpływie kontaktów z morzem i firmami z nim związanymi na rozwój tego typu muzealnictwa w naszym kraju. Jednakże kolekcja Działu Kultur Pozaeuropejskich Muzeum Narodowego w Szczecinie zawdzięcza swoje początki między innymi właśnie nadmorskiemu położeniu miasta.

Bezpośrednio po wojnie, w roku 1946, powołano w Szczecinie Muzeum Morskie (w gmachu dawnego Muzeum Miejskiego) i Muzeum Miejskie (w miejsce przedwojennego Muzeum Krajowego). Natomiast już w roku 1948, w ramach Muzeum Morskiego stworzono Dział Etnologiczny. Jego kierownikiem był Tadeusz Delimat. Idea, jaka przyświecała twórcom tego działu polegała między innymi na chęci prowadzenia szerokich badań porównawczych kultur nadmorskich i morskich całego świata (Łapott 2004:39). W rok później oba muzea połączono w Muzeum Pomorza Zachodniego i przekazano pod opiekę władzom wojewódzkim (Przewodnik... 2001:52).

Muzeum prowadziło działalność dotyczącą szeroko pojętej tematyki morskiej i historii, archeologii, sztuki, i etnografii oraz środowiska przyrodniczego regionu. Wieloletni dyrektor Muzeum Narodowego w Szczecinie - prof. Władysław Filipowiak, w sprawozdaniu z działalności tej placówki za rok 1960, wspomina o nawiązaniu współpracy z „PŻM, Stoczną im Warskiego, Zarządem Portu i Szczecińskim Urzędem Morskim [...]” (Filipowiak 1960:722)⁶ Celem było opracowanie wstępnych założeń głównej ekspozycji Działu Morskiego. W rok później – muzeum włączyło do swoich działań problematykę kultur Afryki.

Trzeba przypomnieć, że w Szczecinie, już przed II wojną Światową istniał spory (liczący prawie 1000 egzemplarzy) (Kubiak 2004:309-324) zbiór obiektów pozaeuropejskich, zawierający m. in. kolekcję Georga Bushana. Jednakże w roku 1952, większość obiektów (718 egz.) zostało w ramach idei centralizowania zbiorów pozaeuropejskich przekazane do Muzeum Sztuki i Kultur Ludowych w Młocinach (Obecna PME) (Łapott 2004:39). Tematyka pozaeuropejska nie była zatem dla pracowników Muzeum całkiem nowa. W sprawozdaniu z działalności muzeum za rok 1961 czytamy:

Na wniosek Polskiej Żeglugi Morskiej w Szczecinie rozpatrzono sprawę gromadzenia materiałów do przyszłej wystawy pod roboczym tytułem „Kultura Afryki Zachodniej”, w związku z rozwojem handlu Polski – przez Szczecin – z Afryką i możliwości penetracji tego terenu pod patronatem PŻM. W wyniku porozumienia postanowiono w przyszłości, na bazie napływających eksponatów, utworzyć gabinet afrykanistyki (Filipowiak 1962:789).

Widać zatem, że impuls do podjęcia tych działań wyszedł właśnie ze strony instytucji morskich. W rok później podjęto, także z inicjatywy PŻM, wyprawę rekoniesansową do krajów zachodniej Afryki (Filipowiak 1963:549). Profesor Władysław Filipowiak tak wspomina ową umowę:

Wobec perspektywy szerokiej współpracy gospodarczej z nowymi państwami Afryki Zachodniej oraz niskiego poziomu znajomości tej tematyki w kraju, naszym mieście portowym i wśród załóg pływających, należałoby przybliżyć historię i kulturę Afryki. Muzeum miało się podjąć tego zadania, a w zamian PŻM zobowiązała się sfinansować wyprawę rozpoznawczą w celu nawiąza-

⁶ Muzeum rangę Muzeum Narodowego zyskało w roku 1970.

nia kontaktów, obiecując pomoc wszystkim swoich agentów w głównych portach Afryki Zachodniej. Pomoc ta miała ogromne znaczenie [...] (Filipowiak 2004:15)⁷.

Dzięki nawiązanym kontaktom z muzeami, uniwersytetami, a przede wszystkim z Francuskim Instytutem Czarnej Afryki (IFAN) w Dakarze i jego dyrektorem prof. dr R. Mauny, powstał projekt podjęcia przez Muzeum badań nad historią dawnej stolicy państwa Mali (m. Niani leżąca nad granicą pomiędzy Mali a Gwineą). Ta decyzja zapoczątkowała wieloletnie badania afrykanistyczne szczecińskiego Muzeum. Badania wykopaliskowe rozpoczęto sezonem 1963/64, kiedy to dokonano pomiarów i badań powierzchniowych, sporządzono rejestrację stanowisk, a także dokumentację fotograficzną i rysunkową. Wykonano także pierwszy wykop w tzw. Dzielnicy Królewskiej miasta (Filipowiak 2004a:17). I w tym wypadku bardzo złożone działania organizacyjne wsparła PŻM, kontynuując tę opiekę także w następnych latach badań 1967/68, 1973 (poszerzono wówczas zakres badań o tematykę etnohistoryczną), aż do roku 1978/1979. Efekty badań zostały opublikowane w licznych wydawnictwach⁸.

Tak więc pierwsze dary przekazane przez Polską Żeglugę Morską zasilily zbiory muzeum w roku 1961, pierwsza ekspozycja afrykańska powstała w dwa lata później. Natomiast formalne powołanie Gabinetu Afrykanistycznego zrealizowano ostatecznie w roku 1967, a opiekę nad zbiorami z Afryki (440 obiektów) przejął wówczas etnograf – Tadeusz Chwojka (Łapott 2004:40).

Był to jednak dopiero początek działań badawczych. Penetracje archeologiczne „przetarły szlaki” szczecińskim etnologom, a odrodzenie się tematyki pozaeuropejskiej pozwoliło na stopniową budowę zwartej, przemyślanej kolekcji etnograficznej. Kolejną - dużą już wystawę poświęconą kulturom Afryki zorganizowano w roku 1971⁹. Przeprowadzono wówczas restrukturyzację muzeum. Wyodrębniono Dział Etnografii, a w jego ramach - Dział Etnografii Pomorza, Dział Etnografii Afryki i Dział Etnografii Powszechnej. Kierownikiem tego ostatniego został etnolog - Jacek Łapott. Ten układ przetrwał 12 lat. W roku 1983 postanowiono, że Dział Etnografii zostanie podzielony na dwie jednostki: Dział Etnografii Pomorza i Dział Kultur Pozaeuropejskich i taka struktura zachowała się do dnia dzisiejszego (Łapott 2004:40).

Pierwsza wyprawa etnograficzna zorganizowana przez muzeum miała miejsce w roku 1977 (Afryka Zachodnia i Kamerun), kolejne odbyły się w następujących latach: 1984/85 (Egipt i Sudan oraz odrębna wyprawa do Mali), 1987 (obszar Sahelu), 1989 (Etiopia i Mali)¹⁰ 1990 (obszar Sahary i Sahelu) oraz 1996, 2000 i 2001 (Afryka Zachodnia – Benin, Togo, Burkina Faso)¹¹. Wszystkie te ekspedycje były związane z prowadzeniem badań terenowych poświęconych tradycyjnym formom kultury, ze specjalnym zainteresowaniem przejawami ich aspektu materialnego. Działania te wiązały się oczywiście z pozyskiwaniem zbiorów do polskich muzeów¹².

⁷ Pomoc przedstawicieli PŻM i załogi statku m/s „Jan Ziżka” dotyczyła także wsparcia (również finansowego) w pozyskiwaniu eksponatów (Filipowiak 2004a:16).

⁸ Porównaj między innymi: Filipowiak 2004:91; Filipowiak 1979 i inne.

⁹ Muzeum było wówczas już Muzeum Narodowym.

¹⁰ Obu tym wyprawom niestety nie udało się w pełni zrealizować postawionych zadań (Łapott 2004:43).

¹¹ Wyprawy te omawia szerzej Łapott 2004:40-44. Sprawozdania z wypraw drukowane były w kolejnych tomach Materiałów Zachodniopomorskich.

¹² Nie było to tylko muzeum szczecińskie. Jak wynika z prowadzonych przez autorkę badań, uczestnicy wypraw, pozyskane przez siebie zabytki przekazywali do rozmaitych muzeów w Polsce. Zbiory trafiały do kolekcji w muzeach etnograficznych posiadających zbiory pozaeuropejskie oraz do kilku muzeów regionalnych. Świadczą o tym m. in. wpisy w księgach inwentarzowych Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, Muzeum Etnograficznego w Poznaniu (Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu) i Mu-

Obecnie szczecińskie zbiory afrykanistyczne obejmują prawie 6000 pozycji inwentarzowych (ponad 7000 obiektów)¹³. Są wśród nich obiekty sztuki, (tradycyjnej i współczesnej), naczynia sakralne, maski i figurki kultowe, fetysze, akcesoria nagrobne, przedmioty gospodarstwa domowego i narzędzia (rolnicze, rzemieślnicze, rybackie), tkaniny, stroje i ozdoby, broń myśliwską i wojenną, wyroby ze skóry, miary i płacidła, zabawki, instrumenty muzyczne, akcesoria taneczne i przedmioty osobistego użytku. Jest to niewątpliwie jedna z największych kolekcji afrykanistycznych w Polsce.

W opinii polskich badaczy Afryki Muzeum szczecińskie zajmuje miejsce szczególne. Jest to spowodowane moim zdaniem dwoma czynnikami. Po pierwsze – Muzeum to jako pierwsze w Polsce podjęło planowe, wieloletnie, instytucjonalne badania terenowe z zakresu archeologii i etnologii Afryki¹⁴, a po drugie, nigdy nie odmawiało swojej pomocy, rady i opieki tym osobom i instytucjom, które pragnęły zorganizować wyprawę na teren tego kontynentu. W efekcie – Muzeum organizowało, współorganizowało, lub patronowało wielu wyprawom badawczym. Studenckie ekspedycje do Afryki, których opiekunami organizacyjnymi lub naukowymi byli pracownicy Muzeum (głównie dr Jacek Łapott), stały się swojego rodzaju podstawą dla rozwoju zainteresowań afrykanistycznych wielu polskich etnologów. Są wśród nich znani badacze kultur tego kontynentu¹⁵.

Warto jednak pamiętać, że pozaeuropejskie zbiory tego muzeum nie pochodzą jedynie z Afryki, chociaż to głównie z tym kontynentem bywają kojarzone. Warto wspomnieć, że dzięki współpracy z Polakami działającymi na rozmaitych kontynentach i prowadzącymi badania z rozmaitych dziedzin, a także w wyniku penetracji badawczych podejmowanych przez pracowników Działu Kultur Pozaeuropejskich, kolekcja wzbogaciła się o ciekawy, liczący około 1800 sztuk zespół obiektów z Ameryki Południowej, w której znajdują się zabytki z Peru, Ekwadoru, Gwatemali, Boliwii, Kolumbii, Wenezueli i Brazylii. Z kolei w kolekcji oceanicznej znajduje się także pewna grupa obiektów pochodzących sprzed roku 1945 i w sumie zbior z Oceanii i Australii liczy około 800 numerów inwentarza. Warto wspomnieć, że interesujący zespół zabytków został skompletowany na terenie Nowej Gwinei przez współpracującego z Muzeum etnologa – dr. Marię Wrońską – Friend. Najślabiej są chyba reprezentowane zbiory z Azji, chociaż interesujący jest zbiór dotyczący Dalekiego Wschodu (ponad 400 zabytków). Znajdujemy tutaj także niewielki, ale ciekawy, pochodzący jeszcze z okresu przedwojennego zespół obiektów sztuki sakralnej związanej z buddyzmem. Przyglądając się zatem dorobkowi omawianej instytucji należy żywić przekonanie, że w niedługim czasie obiekty ilustrujące kultury także tej część świata znajdą w omawianej kolekcji szeroką reprezentację¹⁶.

zeum Miejskiego w Żorach, O przekazywaniu zbiorów do muzeów, które współuczestniczyły w organizacji ekspedycji pisze także Łapott 2004:42-43.

¹³ Kolekcję tę bardzo szczegółowo omówiła E. Prądyńska, uzupełniając ją przejrzystymi zestawieniami z podaniem ilości obiektów w poszczególnych kategoriach (Prądyńska 2004:362-379).

¹⁴ Twórca afrykanistyki szczecińskiej, wieloletni dyrektor Muzeum – prof. Władysław Filipowiak, uważa tę interdyscyplinarność działań badawczych w Afryce za szczególnie ważną (Filipowiak 2004a:19).

¹⁵ Niektórzy piszą zresztą o tym w swoich opracowaniach (por.: Ząbek 2001:99).

¹⁶ Dane dotyczące ilości zbiorów w poszczególnych kolekcjach uzyskałam od pracowników Działu Kultur Pozaeuropejskich MN w Szczecinie. Pragnę im serdecznie podziękować za pomoc, wyrozumienie i czas, jaki mi poświęcili ułatwiając prowadzenie badań.

Znaczna ilość zabytków z Afryki, Nowej Gwinei i Dalekiego Wschodu była do niedawna prezentowana na wystawach stałych Muzeum¹⁷.

Ponadto Muzeum organizuje liczne wystawy czasowe, prezentowane zarówno we własnym gmachu, jak i w rozmaitych muzeach w Polsce i za granicą, a towarzyszą im odnośne wydawnictwa.

Nie sposób twierdzić, że kolekcja Działu Kultur Pozaeuropejskich szczecińskiego Muzeum Narodowego powstała wyłącznie dzięki współpracy z instytucjami morskimi, a jej powstanie było uzależnione od nadbałtyckiego położenia miasta. Niemniej jednak nie można nie doceniać tego faktu. Pozwolił on na powstanie inicjatywy, impulsu, który ostatecznie zaowocował stworzeniem prawie od podstaw jednego z ciekawszych etnograficznych pozaeuropejskich zbiorów w Polsce. Należy jednak pamiętać o tym, że kolekcji takich nie tworzą instytucje. Te mogą jedynie stwarzać odpowiednie warunki do ich powstania. Tworzą je ludzie, dla których poznawanie kultur innych kontynentów jest pasją, a czasem celem życia¹⁸.

References

- FILIPOWIAK, Władysław. Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie w 1961 roku. In *Materiały Zachodniopomorskie*, 1962, t. 7.
- FILIPOWIAK, Władysław. Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie. In *Materiały Zachodniopomorskie 1960 r.*, 1963, t. 6, s. 722.
- FILIPOWIAK, Władysław. Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie w 1962 roku. In *Materiały Zachodniopomorskie*, 1963(a), t. 8.
- FILIPOWIAK, Władysław. *Etudes archeologiques sur la capitale medievale du Mali*. Szczecin, 1979.
- FILIPOWIAK, Władysław. *Średniowieczna stolica królestwa Mali-Niani w VI-XVII wieku*. Wrocław, 1981.
- FILIPOWIAK, Władysław. Z badań nad stolicą dawnego królestwa Mali. In *Afryka. 40 lat penetracji oraz poznawania ludów i ich kultur*. Biblioteka Naukowa Muzeum Narodowego w Szczecinie. Jacek ŁAPOTT (red.). Szczecin: Muzeum Narodowe w Szczecinie, 2004.
- FILIPOWIAK, Władysław. Z historii badań archeologiczno-etnologicznych Muzeum Narodowego w Szczecinie na południe od Sahary. In *Afryka. 40 lat poznawania ludów i ich kultur*. Biblioteka Naukowa Muzeum Narodowego w Szczecinie. Jacek ŁAPOTT (red.). Szczecin, Muzeum Narodowe w Szczecinie, 2004(a).
- KUBIAK, Tadeusz. Georg Bushan (1863-1942) i zarys historii utworzonego przez niego pierwszego zbioru zabytków pozaeuropejskich w Szczecinie (1897-1940). In *Afryka. 40 lat penetracji oraz poznawania ludów i ich kultur*. Jacek ŁAPOTT (red.). Biblioteka Naukowa Muzeum Narodowego w Szczecinie, Szczecin: Muzeum Narodowe w Szczecinie, 2004.
- KUCZYŃSKI, Antoni. *Wśród buszu i czarowników. Antologia polskich relacji o ludach Afryki*. Ossolineum, 1990.
- KUCZYŃSKI, Antoni. *Polskie Opisanie Świata. Studia z dziejów poznania kultur ludowych i plemiennych*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1994, t. 1.
- ŁAPOTT, Jacek. Afryka w Muzeum Narodowym w Szczecinie-historia i badania etnologiczne (ostatnie 25 lat). In *Afryka. 40 lat penetracji oraz poznawania ludów i ich kultur*, Jacek ŁAPOTT (red.). Biblioteka Naukowa Muzeum Narodowego w Szczecinie, Szczecin: Muzeum Narodowe w Szczecinie, 2004.
- PRĄDZYŃSKA, Ewa. Zbiory afrykańskie Muzeum Narodowego w Szczecinie – historia gromadzenia. In *Afryka. 40 lat penetracji oraz poznawania ludów i ich kultur*. Jacek ŁAPOTT (red.). Biblioteka Naukowa Muzeum Narodowego w Szczecinie, Szczecin: Muzeum Narodowe w Szczecinie, 2004.
- Przewodnik po Muzeach Zachodniopomorskich*. HOROSZKO Genowefa (red.). Szczecin: Zachodniopomorski Oddział Stowarzyszenia Muzealników Polskich, Muzeum Narodowe w Szczecinie, 2001.
- SŁABCZYŃSCY, Waclaw i Tadeusz. *Słownik podróżników polskich*. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1992.
- VORBRICH, Ryszard. Stefan Szolc-Rogoziński jako afrykanista. In *Materiały Zachodnio-Pomorskie*, 1983, t. 29.
- WISZNIEWSKI, Michał. *Historia literatury polskiej*. Kraków, 1840, t. 2.

¹⁷ Niestety te niezwykle udane i cieszące się zainteresowaniem stałe wystawy Muzeum zostały ostatnio, w związku z remontem gmachu Muzeum zlikwidowane.

¹⁸ Oczywiście najlepiej jest, gdy tworzą je w warunkach umożliwiających penetracje terenowe i zakup wybranych celowo obiektów. Na szczęście kolegom ze Szczecina wciąż jeszcze udaje się zdobywać fundusze i wykorzystywać istniejące możliwości wyjazdu na inne kontynenty.

ZACHOROWSKA, Maria; KAMOŃKI, Janusz. *Stefan Szolc-Rogozński, Badania i kolekcja afrykańska z lat 1882 do 1890*. Kraków, 1984.

ZĄBEK, Maciej (rec.). Lucjan Buchalik, Kolorowy Sahel. In *Afryka (Biuletyn PTA)*, 2001, nr. 13.

Źródła internetowe:

www.litwatravel.com/index, z dnia 19.09.2006 roku;

www.gdynia.pl/?co=kontakty/miasta_siostry, z dnia 19.09.2006 roku.

Autorka korzystała także z materiałów naukowych (księgi inwentarzowe, karty katalogu naukowego) Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, Muzeum Etnograficznego w Poznaniu – Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu oraz Muzeum Miejskiego w Żorach.

AN OVERSEAS COLLECTION OF A MARITIME MUSEUM

Anna Nadolska-Styczyńska

Nicolaus Copernicus University in Toruń, Poland

Summary

The article recollects the history and activity of the National Museum in Szczecin.

This institution¹⁹, established as the Museum of West Pomerania in 1949, possesses rich collections of Polish and European art (old masters and modern art), collections of ethnographic and archaeological objects of Pomerania, of numismatics and an interesting maritime section. There is also a large ethnographic collection of non-European objects.

Those collections have been gathered for over 40 years during our own research in non-European countries²⁰ as well as through the purchase of objects from collectors and researchers of non-European cultures. It was possible to gather big groups of relics representing numerous cultures of West Africa and objects from the Northern and Eastern parts of the continent. There are also interesting collections of art and handicraft from the Far East and collections from Oceania and South America. The museum employees have been conducting their research in non-European countries for years, publishing their results in the museum publications. In the beginning the establishment of the Section of Non-European Cultures and gathering of the above mentioned first African collections were the result of the co-operation with institutions of sea and maritime economy (Polska Żegluga Morska), that had helped in the organisation of expeditions to Africa. The paper characterises the above mentioned collection and educational work of the museum.

Translated by Aleksandra Wejchert-Spodenkiewicz

Gauta 2006 m. gruodžio mėn.

¹⁹ Municipal Museum and Maritime Museum were established in 1945 and transformed into the West Pomerania Museum four years later. It became a national museum in 1970.

²⁰ The museum has also significant achievements in the field of archaeological research conducted on the territory of Mali.

ZALĄCZNIK

Fot. 1: Muzeum Narodowe w Szczecinie, rok 2005, fragment ekspozycji „Afryka na południe od Sahary”, scenariusz Jacek Łapott, Bogusław Szerniewicz, Sławomir Szafrąński (fot. Anna Nadolska-Styczyńska)

Fot. 2: Muzeum Narodowe w Szczecinie, rok 2005, fragment ekspozycji „Życie codzienne Papuasów z nad rzeki Sepik”, scenariusz Jacek Łapott (fot. Anna Nadolska-Styczyńska)